

Intézkedések. Javasoljuk, hogy jelezzék az RMP Tartományi Bizottságának, tegyen lépéseket ebbe az irányba.

ACNSAS, fond Informativ, dos. 3010, vol. 1, 57. f. Géppel írt román nyelvű jelentés magyar fordítása.

10.

Vasile Lupșă hadnagy jelentése a debreceni egyetemi küldöttség kolozsvári látogatásáról

Kolozsvár, 1956. április 27.

Április 26-án Varró Katalin elmesélte Gazda Ferencnek és Kelemen Bélának,³⁶⁰ hogy a folyó év április 24-én³⁶¹ este a debreceni egyetem által bemutatott előadás látványos tüntetéssé³⁶² alakult át. Az előadás végeztével a közönség nem akarta elhagyni a termet, hanem folyamatosan tapsolt, a teremben ülők és a lépcsőn álló diákok is könnyeztek. Természetes, jegyezte meg Gazda. A forrás hozzátette, hogy az ember nem tépheti ki az érzelmeit. Varró azt mondta, hogy az állomáson szintén olyan tüntetésre került sor, amilyenre nem volt példa 1940 őszétől, amikor Erdélyt Magyarországhoz csatolták. Az állomáson az emberek énekeltek, mások könnyeztek. A hatóságok a hangosbeszélők bekapcsolásával el akarták nyomni ezt az énekes hangulatot, de nem sikerült nekik, az énekek újra felcsendültek, egyre hangosabban. Aztán a három vasúti kocsit félreeső vágányokra vontatták, de a nemzetközi vonat megérkezése után ezeket hozzácsatolták a vonathoz, és a tüntetés tovább folytatódott. Varró azt mondta, hogy mindezt a férjétől tudja, aki szintén kint volt az állomáson és a magyar diákok kocsijába szállt fel, mivel sok ismerőse volt. Varró Katalin azt mondta, hogy Magyarországon most ismét erős revizionista hullám van – Gazda ezzel a látogatással kapcsolatban azt mondta, hogy most az ifjúság is láthatta, mi van itt, olvashatta a román hatást a sárga-kék cégéreken, stb. Aztán, hogy szégyen, hogy az a román diák, aki a programot felkonferálta, helytelenebbül ejtette ki a magyar szavakat, mint a debreceni diákok a román szavakat, bár ott nem is beszélnek románul.

A III. Alosztály megjegyzései. A jelentés az ügynökre kiosztott azon feladat alapján készült, hogy figyelje meg, hogyan zajlik a magyarországiak baráti látogatása, amennyiben mind Gazda, mind Varró nacionalista megnyilvánulásairól ismertek.

Feladatok. Nem vázolták fel.

³⁶⁰ Kelemen Béla (1913–1982), nyelvész, szótárszerkesztő. 1945-től a Bolyai Egyetem román tanszékének előadó tanára, 1957–1968 között egyetemi tanár. 1950-től 1978-ig a kolozsvári Nyelvtudományi Intézet munkatársa, osztályvezetője, a magyar kutatócsoport vezetője, a román-magyar nagyszótár főszerkesztője. 1959 februárjában a hírhedt egyetem-egyesítési gyűlésen ő sugta be a jelenlévő pártvezetésnek Szabédi László, Földes László és mások folyosói beszélgetését, majd Nicolae Ceaușescu felszólítására a pódiumról is megismételte leleplező tájékoztatását.

³⁶¹ Valójában április.

³⁶² Eredetiben: *manifestare puternică*.

Intézkedések. Az anyag feldolgozása egy összefoglalóban a szakmai vezetőség számára.

Vasile Lupșă, hadnagy

ACNSAS, fond Informativ, dos. 3010, vol. 1, 58. f. Géppel írt román nyelvű jelentés magyar fordítása.

11.

AZ RMP Magyar Autonóm Tartományi Pártkollégium³⁶³ jelentése a Belügyminisztérium Tartományi Igazgatóságában történt visszaélések kivizsgálásáról

Marosvásárhely, 1956. április 30.

A jelentésből kiderült: nincs kedvező hangulat az alulról jövő bírálatoknak. Kovács Mihály³⁶⁴ parancsnok elfojtja a bírálatot, és üldözi a hiányosságait bíráló alkalmazottakat. Nem értékeli következetesen a dolgozók munkáját, egyeseket érdemtelenül részesít előnyben, másokat lebecsül, holott jó eredményeket érnek el a munkában. Arra is törekszik, hogy a túlkapasokról és a népi törvényesség megszégéséről ne tájékoztassa a tartományi pártbizottságot. A Pártkollégium a tartományi pártbizottság elsőtitkárával, titkárával és az Adminisztratív Osztály főnökével együtt végzett vizsgálatai nyomán a következőket állapította meg:

Az utóbbi években a BM tartományi Igazgatóságán pozitív eredményeket értek el: leleplezték a Székelyudvarhely járásban tevékenykedő terrorista bandát,³⁶⁵ felszámoltak egyes felforgató szervezeteket, és letartóztattak több szökésben levő egyént. A BM dolgozói politikai és szakmai felkészítésében is eredményesek voltak. Az elért eredmények mellett, a BM tartományi Igazgatósága tevékenységében több hiányosság van, amelyek a munka rovására mennek és amelyek miatt az alkalmazottaknak véleménye rossz a vezetőségről. A hiányosságoknak, amelyek Kovács Mihály parancsnok elvtárstól származnak, rossz hatással vannak az intézmény többi dolgozójára. A bírálat elfojtása Kovács Mihály elvtársnál abban nyilvánult meg, hogy több ülésen megszakította a felszólaló elvtársakat, ezzel megzavarta őket abban, hogy elmondják véleményüket, ez megtörtént Anton Constantinnal, Réthi Alberttel és másokkal. Egy másik vetülete ennek, hogy megharagszik azokra az elvtársakra, akik rámutatnak a hiányosságaira, ahogy Molnár Sándorral, Ioan Cerceával és másokkal megtörtént. Emellett fenyegetéshez és megfélemlítéshez folyamodott, ez Ileana Legianuval, Ioan Mocanuval, Ioan

363 *Colegiul de Partid.* A KV mellett működő Ellenőrző Bizottság (*Comisia de Control*) tartományi szintű megfelelője.

364 Kovács Mihály állambiztonsági tiszt, 1952–1961 között a MAT, majd a Maros-Magyar Autonóm Tartomány állambiztonsági szervek parancsnoka. Feltehetően ugyanarról a személyről van szó, aki a tordai Securitate főnökeként 1949–1950-ben tíz, a kollektivizáció ellen fellázadt földműves kivégzésére adott parancsot. Oprea: *Banalitatea*, i. m. 212-213. p.

365 Az 1949-ben felszámolt ún. „Hegedüs-csoport”.